

N:o 48.

Ank. till Riksd. Kansli den 4 April 1881, kl. 3 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta motioner angående dels omarbetning af, dels ock ändringar i gällande Skiftesstadga.

Lag-Utskottet afgifver härmed utlåtande öfver de till Utskottet remitterade motioner angående förändringar i gällande skiftesstadga.

En revision af denna stadga i dess helhet jemte dertill hörande föreskrifter påyrkar Herr *A. F. O. Cederberg* uti en inom Andra Kamraren afgifven motion, N:o 47.

Landtmäteriets tjänster, säges uti denna motion, måste så högt betalas, att omkostnaderna på många ställen hindrade tillgodogörandet af de fördelar, som genom laga skiften stode att vinna. Under de sista 10 år, för hvilka uppgifter funnes i tryck tillgängliga, 1870—1879, hade sålunda inom riket utgifter för »egentliga laga skiften» uppgått till en summa af 7,902,559 kronor 53 öre, för hvilka blifvit skiftade 3,578,679 mantal, tillhörande 19,678 skiftesdelegare. Af förenämnda summa belöpte nära 27 procent (2,127,983 kronor 57 öre) på ensamt rikets fyra nordligaste län, der samtidigt 471,392 mantal, tillhörande 4,642 delegare, blifvit skiftade. Inom hela riket uppginge således medelkostnaden under nämnda period pr skiftadt mantal till 2,280 kronor, samt medelutgiften

Bih. till Riksd. Prot. 1881. 7 Saml. 22 Häft.

för hvarje delegare till 400 kronor, under det att motsvarande poster inom de fyra nordligaste länen utgjorde 4,515 kronor pr skiftadt mantal eller 480 kronor för hvarje delegare. Men utom dessa utgifter hade skifteslagen fått vidkännas ej obetydliga kostnader för handtlangning m. m., hvilka ej kunde här närmare specificeras. Häraf vore tydligt, huru önskvärd en nedsättning i skifteskostnader måste vara för landets jordbrukare, särdeles inom rikets nordligare län.

En utväg härtill, som syntes ligga nära till hands, vore nedsättning af landtmäriterixan, men om ock denna utväg skulle vara i viss mån användbar vid skiften å egendomar med stora vidder af mindre värdefull mark, torde dock någon allmännare minskning ej kunna på denna väg åstadkommas, så länge landtmätaren vore så bunden af strängt reglementerade föreskrifter, som nu vore händelsen, och hvarigenom han ofta tvingades att använda dyrbarare bitråden och sjelf offra en lång, dyrbar tid å göromål, som kunde vida billigare uträttas. En nedsättning af landtmäriterixan borde således enligt motionärens tanke åtföljas af en åt landtmätaren lemnad större frihet i sitt arbete. Att detta ock utan skada kunde ske, bestyrktes till en del af nu gällande bestämmelser, hvarpå motionären anför några exempel. — En annan utväg, som enligt motionärens tanke skulle medföra minskning i skifteskostnader, vore beredandet af möjlighet att fastställa sämjedelningar. Knapast inom något område vore det fria aftalets bindande kraft så litet erkänd som just vid jorddelningar; ty med undantag af några fall, der »föreningar» finge inför landtmätare ingås, vore aftalets rätt här okänd. Det skäl, som vanligast plägar anföras mot att i förevarande afseende lemna fri aftalsrätt, vore behovet att tillse det utbrutna hemmansdelars värde i förhållande till mantalet blefve sådant, att utgörandet af grundskatter och andra efter skattetalet utgående onera och besvär ej äfventyrades. Dertill komme det för fastighetskreditens uppehållande oundgängliga behovet att tillse, det ej in-tecknad egendoms värde lemnades beroende af en helt och hållet utan kontroll träffad öfverenskommelse. Men dessa och flera behof af kontroll syntes icke utestänga möjligheten att åt aftalet inrymma någon rätt, endast kontroll möjliggjordes. Särskildt torde denna redan nu kunna med tillbörlig noggrannhet utöfvas vid klyfning af hemman i sådana byar, der laga skiften förut egt rum. Som emellertid för genomförande af de utvägar att minska skifteskostnaderna, motionären sålunda påpekat, fordrades en vidlyftigare omarbetning af gällande stadgar, än som lämpligen borde vid riksdag verkställas, föreslår han, »det Riksdagen ville besluta att till Kongl. Maj:t ingå med underdånig anhållan om revision af Skiftesstadgan och dertill

hörande föreskrifter i syfte att genom större frihet vid skiftesförrättningar möjliggöra nedsättning i landtmäteritaxan, samt att bereda tillfälle för fastställande af sådana sämjedelningar, som prövas vara deraf förtjenta.»

Förslaget innefattar väsentliga ändringar uti gällande Skiftesstadgas grunder. Det torde då vara nödigt att tillse antalet ännu återstående laga skiften, å hvilka dessa förändrade anordningar, derest de vidtoges, skulle tillämpas. Allmänna skiftesverkets i riket ställning den 31 December 1879 framgår af följande ur Landtmäteristyrelsens underdåniga berättelse för nämnda år hemtade uppgifter å

Mantal, hvilka												
	undergått fastställt enskifte eller laga skifte, eller ock storskifte, som troligen icke rubbas, på			vorföremål för laga skifte den 31 December 1879 på			troligen komma att undergå laga skifte på			troligen icke komma att undergå laga skifte på		
	alla egorna	endast inegorna.	endast utegorna.	alla egorna.	endast inegorna.	endast utegorna.	alla egorna.	endast inegorna.	endast utegorna.	alla egorna.	endast inegorna.	endast utegorna.
Summa	42,434	1,359	994	1,104	86	171	4,398	361	422	16,451	197	264
	44,787			1,361			5,181			16,912		
	46,148											

Utskottet tror icke lämpligt vara att, sedan sålunda 46,148 mantal undergått skifte eller äro föremål för laga skifte, göra andra grunder gällande för återstående 5,181 mantal, som troligen komma att undergå laga skifte. Ej heller torde skifteskostnaderna ställa sig så höga, som synes framgå af motionärens uppgifter, hvilka utgå från det till sin betydelse och storlek i skilda orter så skiftande mantalet som enhet. Med utgångspunkt från skiftade kvadratref finner man, att då under åren 1870—1879 genom »egentliga laga skiften» 17,419,512 kvadratref

skiftades, samt skifteskostnaderna uppgingo till 7,902,559 kr. 53 öre, följaktligen skifteskostnaden per kvadratref utgjorde 45,4 öre.

Då vidare den större frihet i skiftesverksamheten, som motionären vill lemna åt skiftesförrättaren, och det upphäfvande af en del, denna verksamhet nu reglerande bestämmelser, som han förordar, äfvensom den af honom likaledes påyrkade större friheten att avsluta sämjedelningar lätteligen skulle kunna föranleda till hvarjehanda missbruk, och friare anordningar i sådan utsträckning skulle, särskildt med afseende å den då i så hög grad nödiga kontroll, i tillämpningen komma att förete mångfaldiga vanskligheter, samt då på rent administrativ väg åtskilliga förenklingar torde kunna vidtagas i fråga om landtmätares verksamhet vid laga skifte, äfvensom beträffande det honom tillkommande arfvode, hemställer Utskottet,

1) att Herr Cederbergs motion icke måtte föranleda någon åtgärd från Riksdagens sida.

Uti en inom Första Kammaren afgifna motion, N:o 24, hemställer Herr *J. E. Nyström* om ändring af 105 och 129 §§ i Skiftesstadgan.

Enligt 105 § Skiftesstadgan vore landtmätare skyldig, vid ansvar såsom för tjenstefel, att, när han på marken utstakat och rörlagt skiftet samt anvisat delegarne deras egolotter, meddela delegarne alla under förrättningen förda protokoll och avslutade föreningar jemte ego-, häfde- och delningsbeskrifningar. Då detta stadgande, synnerligast hvad anginge avslutningsprotokollet och delningsbeskrifningen, som ibland upptog mer än femtio ark, innefattade en i hög grad sträng fordran, för hvars fullgörande ofta stora, om ej rent af oöfverstigliga hinder mötte, för så vidt ej landtmätaren skulle tvingas att antingen uppehålla sig med godemän på förrättningsstället vida längre tid än som erfordrades eller ock uppskjuta förrättningen och hålla nytt sammanträde för handlingarnes aflemnande samt i båda fallen förorsaka sig sjelf och delegarne betydligt förökade kostnader; och då denna stränga fordran icke syntes vara mera erforderlig i detta fall än vid förrättning, som äfven finge verkställas af landtmätare, angående tillämpning af lagen om dikning och annan vattenafledning af den 20 Juni 1879, i hvars 50 § blifvit bestämdt, att afskrift af förrättningshandlingarne skulle af för-

rättningsmannen inom 30 dagar efter synens avslutande utgifvas, föreslår motionären, »att, i likhet med hvad dikningslagen stadgar, landtmätare ansvarsfritt måtte ega att fördröja skifteshandlingarnes utgifvande till högst 30 dagar efter förrättningens avslutande, samt att 105 och 129 §§ i Skiftesstadgan i öfverensstämmelse dermed ändras.»

I underdånigt memorial den 14 Juni 1880 har Landtmäteristyrelsen hos Kongl. Maj:t gjort en alldeles liknande framställning, som motionären nu hos Riksdagen; och

då Kongl. Maj:t, enligt nådig skrifvelse af den 20 derpå följande Augusti, ansett samma framställning icke förtjena afseende;

då all ovisshet i afseende å rätta dagen, från hvilken besvärstiden beträffande skiftesförrättningar skall räknas, torde böra förebyggas; men sådan ovisshet lättare kan uppstå, då denna tid räknas, icke som nu, från ett sammanträde under skiftesförrättningen, utan från den dag, efter skiftets avslutande, då handlingarne af skiftesförrättaren utlemnas till vederbörande; och

då slutligen ändring jemväl i 104 § Skiftesstadgan synes vara nödvändig, för att ändamålet med de föreslagna ändringarne i 105 och 129 §§ skall uppnås, men förslag om ändring i 104 § nu ej föreligger,

får Utskottet hemställa,

2) att Herr Nyströms motion icke måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd.

Under förnyande af sitt vid förra riksdagen afgifna men då fallna förslag, hemställer uti motion inom Andra Kammaren, N:o 147, Herr *Victor Ekenman*, med hvilken fem andre ledamöter af Kammaren sig förenat, om ett tillägg till 3 § 1 mom. i Skiftesstadgan.

Efter det att under senare åren likartade domslut rörande rätta förståndet af nämnda lagrum af Högsta Domstolen meddelats, kunde antagas att våra domstolar ej vidare skulle extendera tolkningen af denna paragraf så, att vid skiftesförrättning för grustägt eller annat ändamål afsatt jord, sedan sådan förrättning vunnit fastställelse, finge delas, med mindre än att alla jordegare inom skifteslaget om sådan delning vore ense.

Dessa vid skiften — icke allenast laga skiften utan äfven enskiften äfvensom sådana storskiften, som i sammanhang med laga skifte vunnit fastställelse — afsatta samfälligheter hade emellertid en vida större betydelse, än man i allmänhet förestälde sig. Vid ifrågavarande förrättningar hade nemligen icke sällan lemnats oskiftade ganska betydliga jordområden ej allenast för något gemensamt behof, såsom t. ex. grustägt, utan äfven understundom af icke någon som helst uppgifven anledning, hvadan återstode att antaga, det besparing i skifteskostnaden varit enda syftet. Man hade sålunda för enskilda behof afsatt vida mer jord än som erfordrades, och icke sällan förekomme, att skogs- eller betesmark af hundratals tunnlands vidd lemnats såsom skifteslags samfällighet. Med befolkningens tillväxt och jordens ökade värde instälde sig nödvändigheten att dessa samfälligheter, då de vore större än behofvet kräfde eller alldeles obehöfliga, finge delas. Som emellertid en enda delegare, enligt angifna lagtolkning, kunde hindra sådant, samt den fråga, som här föreläge, vore för jordbrukets utveckling af stor betydelse, ville motionären i öfverensstämmelse med andemeningen i Skiftesstadgan, genom hvilken lagstiftaren oförtydbart åsyftat, ej blott att meddelad fastställelse å förättad delning skulle betrygga eganderätten för framtiden, utan äfven såsom regel, att all inom skifteslaget befintlig jord skulle delas, föreslå, »att Riksdagen ville för sin del besluta, att till 3 § 1 mom. Skiftesstadgan göres följande tillägg: *delegare dock obehöfligt att i laga ordning söka och erhålla sin egolott ur skifteslags samfällighet utbruten, vare sig ur hela, i fall den såsom sådan är obehöflig, eller den del deraf, som öfverskjuter verkliga behöfvet.*»

Med anledning af en vid 1879 års riksdag väckt motion, att samfäld mark af huru litet omfång som helst inom ett eller flera skifteslag, då den icke till gemensam nytta för delegarne kunde begagnas, måtte få genom delning eller egoutbyte skiftas, der minst $\frac{1}{3}$ af delegarne sådant önskade, anförde Utskottet, att genom 3 § i Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Stadga om skiftesverket i riket den 9 November 1866 — af innehåll, att ej må redan verkställd enskiftesdelning, som vunnit laga kraft, eller skifte, hvilket enligt Kongl. kungörelsen den 20 Februari 1821 blifvit såsom enskifte ansedt och fastställt, eller laga skifte, hvarå fastställelse meddelats, genom nytt skifte rubbas, *utan så är, att alla, hvilkas rätt är af frågan beroende, derom åsämjas* — hade omförmälda skiften blifvit likställda med laga kraft vunna domar, och att Utskottet icke ville

bidraga att rubba den orygglighet, som vore och måste vara sådana tillerkänd, hvadan Utskottet icke kunde tillstyrka bifall till motionen, utan ansåge att, om, på grund af 10 kap. i Skiftesstadgan eller förut gällande skiftesförfattningar, mark blifvit för delegarnes allmänna behof undantagen, denna åtgärd borde vara lika förbindande, som hvarje annan bestämmelse beträffande det verkställda skiftet, och att det sålunda vore i sin ordning, att för sådan undantagen marks skiftande erfordrades samtliga delegares medgifvande. Utskottets afstyrkande hemställan bifölls i båda Kamrarne utan votering. Vid 1880 års riksdag väcktes uti frågan tre särskilda förslag, af hvilka det ena — af nuvarande motionär — lemnade delegare rätt att i laga ordning söka och erhålla sin egolott ur skifteslags samfällighet utbruten, det andra för delning af samfäld mark, då den icke för gemensamt behof till fördel kunde begagnas, fordrade hälften af delegarnes medgifvande, och det tredje gaf vitsord åt den, som skifta ville. Då Utskottet fann, hvad Utskottet 1879 i ämnet anfört, vara tillämpligt å alla dessa förslag, afstyrktes de samtliga; och utan votering bifölls detta afstyrkande af båda Kamrarne.

Några nya upplysningar eller nya skäl, hvilka skulle kunna föranleda till vidtagande af en dylik, hela riket omfattande lagstiftningsåtgärd, äro icke nu anförda; och då, om uti vissa orter särskilda förhållanden möjligen skulle kunna påkalla undantag i förevarande afseende från de allmänna bestämmelserna i ämnet, den lämpligaste utvägen för vinnande häraf torde vara, att, efter närmare utredning af dessa särskilda förhållanden, framställning i frågan göres hos Kongl. Maj:t, som då blir i tillfälle att, efter pröfning af alla på saken inverkan omständigheter, bedöma, huruvida skäl förefinnas för medgifvande af sådant undantag, samt att, derest så finnes, vidtaga de vidare åtgärder, som häraf kunna föranledas, får Utskottet hemställa,

3) att Herr Ekenmans motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 4 April 1881.

På Lag-Utskottets vägnar:

E. Thomasson.

Reservationer

mot Utskottets hemställan i 3:dje punkten:

af Herr *Anders Persson*;

af Herr *Ekenman*, med hvilken Herrar *Magnus Jonsson* och *Smedberg* instämt:

»På de i motionen angifna skäl och enär det under ärendets beredning blifvit påvisadt, att i flera delar af landet, vid här ifrågavarande skiftesförrättningar, mark afsatts till samfälligheter vida öfver behovet samt till och med utan uppgifvet sådant, anser jag att Lag-Utskottet bort tillstyrka sådan förändring i Skiftesstadgan, att delning af samfäld mark finge på någon delegares begäran ega rum i det fall att Egodelningsrätt pröfvade den samfälda marken såsom sådan icke vara behöflig.»

Herr *Asplund* har icke inom Utskottet deltagit i behandlingen af Herr *Ekenmans* motion.
